ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 11ης Ιουλίου 2002 *

Στην υπόθεση C-224/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal du travail de Liège (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Marie-Nathalie D'Hoop

και

Office national de l'emploi

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 48 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39 ΕΚ) και 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, P. Jann (εισηγητή), F. Macken και S. von Bahr, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, R. Schintgen, B. Σκουρή, J. N. Cunha Rodrigues και C. W. A. Timmermans, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed

γραμματέας: H. v. Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η M.-N. D'Hoop, εκπροσωπούμενη από τους N. Simar και M. Στρόγγυλο, avocats,

— το Office national de l'emploi, εκπροσωπούμενο από τον J.-E. Derwael, avocat,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Devadder,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την M. Wolfcarius και τον P. J. Kuiper,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της M.-N. D'Hoop, εκπροσωπουμένης από τους M. Στρόγγυλο και R. Capart, avocat, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπουμένης από τον D. Wyatt, QC, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από την M. Wolfcarius και τον D. Martin, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Φεβρουαρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1998, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Ιουνίου 1998, το Tribunal du travail de Liège υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 48 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39 ΕΚ) και 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της M.-N. D'Hoop και του Office national de l'emploi (στο εξής: ONEM), αφορώσας την απόφαση του ONEM να μη της χορηγήσει τα επιδόματα αναμονής που προβλέπει η βελγική νομοθεσία.

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

3 Η βελγική κανονιστική ρύθμιση προβλέπει τη χορήγηση στους νέους που μόλις έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους και αναζητούν για πρώτη φορά εργασία επιδομάτων ανεργίας, τα οποία ονομάζονται «επιδόματα αναμονής».

4 Τα επιδόματα αυτά επιτρέπουν στους δικαιούχους να θεωρούνται ως «τελείως άνεργοι και λαμβάνοντες αποζημίωση», υπό την έννοια της κανονιστικής ρυθμίσεως στον τομέα της απασχολήσεως και της ανεργίας και τους παρέχει πρόσβαση σε ειδικά προγράμματα απασχολήσεως.

5 Το άρθρο 36, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991, περί της ανεργίας (*Moniteur Belge* της 31ης Δεκεμβρίου 1991, σ. 29888), ορίζει τα ακόλουθα:

«Για να μπορεί να τύχει των επιδομάτων αναμονής, ο νεαρός εργαζόμενος οφείλει να πληροί τις εξής προϋποθέσεις:

1° να μην υπέχει πλέον σχολικές υποχρεώσεις·

2° a) να έχει περατώσει τον δεύτερο ανώτερο κύκλο σπουδών ή τον δεύτερο κατώτερο κύκλο σπουδών τεχνικής ή επαγγελματικής καταρτίσεως σε ίδρυμα οργανωμένο, αναγνωρισμένο ή επιδοτούμενο από μια κοινότητα·

[...]».

6 Με απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, C-278/94, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1996, σ. I-4307), το Δικαστήριο έκρινε ότι το Βασίλειο του Βελγίου, ορίζοντας ως προϋπόθεση για τη χορήγηση των επιδομάτων αναμονής ότι τα συντηρούμενα τέκνα κοινοτικών διακινουμένων εργαζομένων που κατοικούν στο Βέλγιο πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τη μέση εκπαίδευση σε ίδρυμα επιδοτούμενο ή αναγνωριζόμενο από το Βελγικό Δημόσιο ή από κάποια κοινότητά του, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 48 της Συνθήκης και 7 του κανονισμού 1612/68.

7 Προκειμένου να καταστεί η εθνική κανονιστική ρύθμιση σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο, με βασιλικό διάταγμα της 13ης Δεκεμβρίου 1996 (*Moniteur belge* της 31ης Δεκεμβρίου 1996, σ. 32265) προστέθηκε, υπό στοιχείο h, μια νέα διάταξη στην παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 2, του εν λόγω άρθρου 36. Η εν λόγω διάταξη, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1997, προβλέπει τα εξής:

«— Για να μπορεί να τύχει των επιδομάτων αναμονής, ο νεαρός εργαζόμενος οφείλει να πληροί τις εξής προϋποθέσεις:

[...]

2° [...]

h) είτε να έχει πραγματοποιήσει σπουδές ή να έχει τύχει εκπαιδεύσεως εντός άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εφόσον συντρέχουν σωρευτικώς οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

— ο νεαρός υποβάλλει έγγραφα από τα οποία προκύπτει ότι οι σπουδές ή η εκπαίδευση είναι του ίδιου επιπέδου και ισότιμες προς τις προβλεπόμενες στα προηγούμενα στοιχεία·

— κατά τον χρόνο της υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση επιδομάτων ο νεαρός είναι συντηρούμενο τέκνο διακινουμένων εργαζομένων, υπό την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ, οι οποίοι κατοικούν στο Βέλγιο·

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

8 Η M.-N. D'Hoop, βελγικής ιθαγενείας, ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή της στη Γαλλία, όπου έλαβε το 1991 το baccalauréat. Αυτός ο τίτλος σπουδών έχει αναγνωριστεί στο Βέλγιο ως ισότιμος προς το certificat homologué d'enseignement secondaire supérieur (πιστοποιητικό ολοκληρώσεως σπουδών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως), συνοδευόμενο από το diplôme homologué d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur (πιστοποιητικό ικανότητας μεταβάσεως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση).

9 Στη συνέχεια, η M.-N. D'Hoop πραγματοποίησε πανεπιστημιακές σπουδές στο Βέλγιο μέχρι το 1995.

10 Το 1996 η M.-N. D'Hoop ζήτησε από το ONEM να της χορηγήσει επιδόματα αναμονής.

11 Με απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1996, το ONEM αρνήθηκε να της χορηγήσει τα αιτηθέντα επιδόματα, με την αιτιολογία ότι δεν πληρούσε την προϋπόθεση του άρθρου 36, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 2, στοιχείο a, του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991.

12 Η M.-N. D'Hoop έβαλε κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Tribunal du travail de Liège το οποίο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Στο μέτρο που από την ερμηνεία που το Δικαστήριο έχει ήδη δώσει στο άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΚ και στο άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68 προκύπτει ότι το άρθρο 36 του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991 δεν εμποδίζει τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής σε συντηρούμενο από διακινούμενο κοινοτικό εργαζόμενο σπουδαστή ο οποίος έχει περατώσει σπουδές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε εκπαιδευτικό ίδρυμα κράτους μέλους εκτός του Βελγίου, πρέπει οι διατάξεις αυτές να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι απαγορεύουν επίσης να εμποδίζει αυτό το άρθρο 36 του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991 τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής σε Βέλγο σπουδαστή ο οποίος βρίσκεται σε αναζήτηση πρώτης εργασίας και έχει, ομοίως, περατώσει σπουδές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ίδρυμα κράτους μέλους εκτός του Βελγίου;»

13 Με έγγραφα της 22ας Ιουλίου και της 11ης Σεπτεμβρίου 1998, το Tribunal du travail de Liège πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι είχε ασκηθεί έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Cour du travail de Liège (Βέλγιο) και ζήτησε, λόγω του αναστολτικού αποτελέσματος της εφέσεως αυτής, την αναστολή της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας.

14 Στις 23 Μαρτίου 2001 το Δικαστήριο πληροφορήθηκε ότι το εν λόγω δευτεροβάθμιο δικάζον δικαστήριο, με απόφαση της 16ης Μαρτίου 2001, επιβεβαίωσε την απόφαση περί παραπομπής. Κατά συνέπεια, η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου άρχισε εκ νέου στις 26 Μαρτίου 2001.

15 Από την απόφαση του cour du travail de Liège προκύπτει ότι, ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το ONEM ισχυρίστηκε ότι η M.-N. D'Hoop δεν πληροί τη δεύτερη προϋπόθεση του άρθρου 36, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημείο 2, στοιχείο h, του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 13ης Δεκεμβρίου 1996. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι η νέα διάταξη του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991 άρχισε να ισχύει μόλις την 1η Ιανουαρίου 1997, ήτοι μετά την υποβολή της αιτήσεως για τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής, έπρεπε «λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του [Δικαστηρίου] [...] να έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι οι διάδικοι, εξάλλου, ουδεμία αντίρρηση προέβαλαν συναφώς».

Το προδικαστικό ερώτημα

16 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να μάθει αν το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοό του, φοιτητή ο οποίος αναζητεί για πρώτη φορά απασχόληση, τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής για τον λόγο και μόνον ότι ο φοιτητής αυτός ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του σε άλλο κράτος μέλος.

Επί της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΚ και του κανονισμού 1612/68

17 Υπενθυμίζεται κατ' αρχάς ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα επιδόματα αναμονής που προβλέπονται υπέρ των νέων που αναζητούν για πρώτη φορά απασχόληση συνιστούν κοινωνικό πλεονέκτημα, υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 (αποφάσεις της 20ής Ιουνίου 1985, 94/84, Deak, Συλλογή 1985, σ. 1873, σκέψη 27, και Επιτροπή κατά Βελγίου, προπαρατεθείσα, σκέψη 25).

18 Εντούτοις, κατά παγία νομολογία, η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, σε σχέση με εθνική ρύθμιση που άπτεται της ασφαλίσεως κατά της ανεργίας, προ�ϋποθέτει ότι το πρόσωπο που την επικαλείται είχε ήδη πρόσβαση στην αγορά εργασίας μέσω της ασκήσεως πραγματικής και γνήσιας επαγγελματικής δραστηριότητας, η οποία του έχει απονείμει την ιδιότητα του εργαζομένου υπό την έννοια του κοινοτικού δικαίου (βλ., συναφώς, όσον αφορά τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής, απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, προπαρατεθείσα, σκέψη 40). Εξ ορισμού όμως, τούτο δεν συμβαίνει στην περίπτωση των νέων που αναζητούν για πρώτη φορά εργασία (απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, προπαρατεθείσα, σκέψη 40).

19 Απαντώντας σε ερώτηση που της τέθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η M.-N. D'Hoop δήλωσε ότι οι γονείς της εξακολούθησαν να κατοικούν στο Βέλγιο κατά το διάστημα που εκείνη συνέχιζε και ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή της στη Γαλλία.

20 Επομένως, η M.-N. D'Hoop δεν μπορεί να επικαλεσθεί τα δικαιώματα που απονέμουν το άρθρο 48 της Συνθήκης και ο κανονισμός 1612/68 στους διακινουμένους εργαζομένους ούτε τα παρεπόμενα δικαιώματα τα οποία ο εν λόγω κανονισμός θεσπίζει υπέρ των μελών των οικογενειών των ως άνω εργαζομένων.

Επί της δυνατότητας εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης περί ιθαγενείας της Ενώσεως

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

21 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η M.-N. D'Hoop και η Επιτροπή εξέτασαν το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο υπό το πρίσμα των διατάξεων της Συνθήκης περί ιθαγενείας της Ενώσεως. Ισχυρίστηκαν ότι, ως υπήκοος κράτους μέλους που διέμεινε νομίμως στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προκειμένου να σπουδάσει εκεί, η M.-N. D'Hoop εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών. Ως εκ τούτου, κατ' αυτές, η M.-N. D'Hoop απολαύει των δικαιωμάτων τα οποία, κατά το άρθρο 8 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως άρθρο 17 ΕΚ), είναι συνακόλουθα της ιδιότητας του πολίτη της Ενώσεως, μεταξύ των οποίων το προβλεπόμενο στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 12 ΕΚ) δικαίωμα να μην υφίσταται διάκριση λόγω ιθαγενείας εντός του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης.

22 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αμφισβήτησε την ορθότητα της αναλύσεως αυτής. Έκρινε ότι το γεγονός και μόνον της νόμιμης διαμονής εντός άλλου κράτους μέλους δεν επιτρέπει εκ μέρους των κοινοτικών υπηκόων επίκληση των διατάξεων της Συνθήκης περί ιθαγενείας της Ενώσεως. Πρέπει επίσης η ασκηθείσα δραστηριότητα να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Τούτο θα συνέβαινε αν η M.-N. D'Hoop είχε διαμείνει στη Γαλλία για να τύχει επαγγελματικής εκπαιδεύσεως. Αντιθέτως, τούτο δεν ισχύει ως προς τις γενικές σπουδές της M.-N. D'Hoop στη Γαλλία.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

— Επί του χρονικού πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης περί ιθαγενείας της Ενώσεως

23 Το ONEM αιτιολόγησε την άρνησή του να χορηγήσει στην M.-N. D'Hoop τα επιδόματα αναμονής που ζήτησε το 1996 βασιζόμενο στο γεγονός ότι η M.-N. D'Hoop ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή της στη Γαλλία. Καθόσον τούτο συνέβη το 1991, πρέπει να εξετασθεί αν η δυσμενής διάκριση την οποία προβάλλει η M.-N. D'Hoop μπορεί να εκτιμηθεί από πλευράς των διατάξεων περί ιθαγενείας της Ενώσεως, οι οποίες άρχισαν να ισχύουν αργότερα.

24 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορά την αναγνώριση δικαιωμάτων του κοινοτικού δικαίου τα οποία φέρονται αποκτηθέντα πριν από την έναρξη ισχύος των διατάξεων περί ιθαγενείας της Ενώσεως, αλλά αφορά ισχυρισμό περί ενεστώσας δυσμενούς μεταχειρίσεως ενός πολίτη της Ενώσεως.

25 Οι διατάξεις περί ιθαγενείας της Ενώσεως έχουν εφαρμογή από της ενάρξεως ισχύος τους. Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι πρέπει να έχουν εφαρμογή επί των παρόντων αποτελεσμάτων καταστάσεων που δημιουργήθηκαν προηγουμένως (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2000, C-195/98, Österreichischer Gewerkschaftsbund, Συλλογή 2000, σ. I-10497, σκέψεις 54 και 55, καθώς και της 18ης Απριλίου 2002, C-290/00, Duchon, Συλλογή 2002, σ. I-3567, σκέψεις 43 και 44).

26 Επομένως, η δυσμενής διάκριση την οποία προβάλλει η M.-N. D'Hoop μπορεί να εκτιμηθεί από πλευράς των διατάξεων αυτών.

— Επί του προσωπικού και του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης περί ιθαγενείας της Ενώσεως

27 Το άρθρο 8 της Συνθήκης προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους είναι πολίτης της Ενώσεως. Δεδομένου ότι η M.-N. D'Hoop έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους, τυγχάνει της ιδιότητας αυτής.

28 Αυτή η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία εξασφαλίζει, εντός του rationae materiae πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης, την ίδια νομική μεταχείριση σε όσους εξ αυτών βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους και υπό την επιφύλαξη των ρητά προβλεπομένων εξαιρέσεων συναφώς (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, Grzelczyk, Συλλογή 2001, σ. I-6193, σκέψη 31).

29 Μεταξύ των καταστάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνονται, ιδίως, αυτές που άπτονται της ασκήσεως των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και της ασκήσεως της ελευθερίας κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, την οποία απονέμει το άρθρο 8 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 18 ΕΚ) (αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 1998, C-274/96, Bickel και Franz, Συλλογή 1998, σ. I-7637, σκέψεις 15 και 16, καθώς και Grzelczyk, προπαρατεθείσα, σκέψη 33).

30 Κατά το μέτρο που σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως αναγνωρίζεται εντός όλων των κρατών μελών η ίδια νομική μεταχείριση με αυτήν της οποίας τυγχάνουν οι ευρισκόμενοι στην ίδια κατάσταση υπήκοοι αυτών των κρατών, θα ήταν ασυμβίβαστο με το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας να είναι δυνατόν να υποστεί ο πολίτης αυτός εντός του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοος λιγότερο ευμενή μεταχείριση από αυτή της οποίας θα ετύγχανε αν δεν είχε κάνει χρήση των διευκολύνσεων που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

31 Πράγματι, οι διευκολύνσεις αυτές δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν ο υπήκοος κράτους μέλους μπορούσε να αποτραπεί από τη χρήση τους λόγω κωλυμάτων τα οποία θέτει, κατά την επιστροφή του στη χώρα καταγωγής του, μια κανονιστική ρύθμιση η οποία τον αντιμετωπίζει δυσμενώς λόγω του ότι επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (βλ., υπό αυτή την έννοια, απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, C-370/90, Singh, Συλλογή 1992, σ. I-4265, σκέψη 23).

32 Η σκέψη αυτή είναι ιδιαιτέρως σημαντική στον τομέα της παιδείας. Συγκεκριμένα, μεταξύ των σκοπών που επιδιώκει η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνεται, στο

άρθρο 3, στοιχείο ο', της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο π', ΕΚ), η συμβολή σε μια παιδεία και κατάρτιση υψηλού επιπέδου. Η συμβολή αυτή πρέπει, κατά το άρθρο 126, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 149, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, ΕΚ), να ευνοεί μεταξύ άλλων την κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικών.

33 Σε περιπτώσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, η εθνική κανονιστική ρύθμιση εισάγει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των Βέλγων υπηκόων που πραγματοποίησαν όλες τις δευτεροβάθμιες σπουδές τους στο Βέλγιο και εκείνων οι οποίοι, αφού άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας, έλαβαν το πιστοποιητικό ολοκληρώσεως της δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεώς τους εντός άλλου κράτους μέλους.

34 Η εθνική κανονιστική ρύθμιση, συνδέοντας τη χορήγηση των επιδομάτων αναμονής με την προϋπόθεση να έχουν λάβει τον απαιτούμενο τίτλο σπουδών στο Βέλγιο, θέτει έτσι σε δυσμενή θέση ορισμένους ημεδαπούς απλώς και μόνο διότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας, προκειμένου να τύχουν εκπαιδεύσεως εντός άλλου κράτους μέλους.

35 Αυτή η άνιση μεταχείριση αντιβαίνει στις αρχές στις οποίες βασίζεται η ιδιότητα του πολίτη της Ενώσεως, δηλαδή στη διασφάλιση της ίδιας νομικής μεταχειρίσεως κατά την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας.

36 Η επίμαχη προϋπόθεση θα μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνον αν στηριζόταν σε αντικειμενικά στοιχεία, ανεξάρτητα της ιθαγενείας των ενδιαφερομένων και ανάλογα με σκοπό που επιδιώκεται θεμιτώς από το εθνικό δίκαιο (βλ. απόφαση Bickel και Franz, προπαρατεθείσα, σκέψη 27).

37 Συναφώς, ούτε η Βελγική Κυβέρνηση ούτε το ONEM υπέβαλαν παρατηρήσεις.

38 Τα επιδόματα αναμονής που προβλέπει η βελγική κανονιστική ρύθμιση, τα οποία παρέχουν στους δικαιούχους τους πρόσβαση σε ειδικά προγράμματα απασχολήσεως, σκοπούν στη διευκόλυνση των νέων να μεταβούν από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι θεμιτό να επιθυμεί ο εθνικός νομοθέτης να βεβαιωθεί για την ύπαρξη αληθούς σχέσεως μεταξύ του αιτούντος τα εν λόγω επιδόματα και της οικείας γεωγραφικής αγοράς εργασίας.

39 Εντούτοις, μια μοναδική προϋπόθεση αφορώσα τον τόπο λήψεως του πιστοποιητικού ολοκληρώσεως της δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως έχει υπερβολικά γενικό και αποκλειστικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, προσδίδει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε ένα στοιχείο το οποίο δεν είναι κατ' ανάγκην αντιπροσωπευτικό του αληθούς και πραγματικού βαθμού κατά τον οποίο ο αιτών τα επιδόματα αναμονής συνδέεται με τη γεωγραφική αγορά εργασίας, αποκλειομένου κάθε άλλου αντιπροσωπευτικού στοιχείου. Έτσι, βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται.

40 Συνεπώς, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοό του, φοιτητή ο οποίος αναζητεί για πρώτη φορά απασχόληση, τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής για τον λόγο και μόνον ότι ο φοιτητής αυτός ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του σε άλλο κράτος μέλος.

Επί των δικαστικών εξόδων

41 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Βελγική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1998 το Tribunal du travail de Liège, αποφαίνεται:

Το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε κράτος μέλος να αρνείται σε υπήκοό του, φοιτητή ο οποίος αναζητεί για πρώτη φορά απασχόληση, τη χορήγηση επιδομάτων αναμονής για τον λόγο και μόνον ότι ο φοιτητής αυτός ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του σε άλλο κράτος μέλος.

Rodríguez Iglesias Jann Macken

von Bahr Gulmann Edward

La Pergola Schintgen Σκουρής

Cunha Rodrigues Timmermans

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 11 Ιουλίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias